

מסר

לפרשת דברים

צמיכות! ביקורת כמו צביקה!

הרב דוד משה בלוי שליט"א

מספר ישיר לשיעורי הרב: 073.2951216

עונג שבת
טעם גן עדן

מסר לפרשת דברים הרב דוד משה בלוי שליט"א

פרשת דברים. "אלה הדברים אשר דיבר משה אל כל ישראל". משה רבינו מגיע ואומר לעם ישראל דברי תוכחה, דברי ביקורת. כשבאים לתת דברי תוכחה, דברי ביקורת, אחד הדברים המאוד חשובים זה מה עומד מאחורי הביקורת הזאת, באיזה לב אנחנו באים, והצורה של אמירת דברי הביקורת.

פגשתי יום אחד בתחנת האוטובוס יהודי שמחנך כבר הרבה שנים. חסיד גור. אני לא יודע מה השם שלו, לא נראה לי ששאלתי אותו, אבל דיברנו קצת על ענייני חינוך, על להעביר ביקורת על תלמידים. הוא אמר לי משל: לתת ביקורת זה כמו לתת זריקה. מי שהיה בקופת חולים יודע שכשהרופא עומד לתת זריקה הוא לוקח את המזרק, בודק את החומר, פעם, פעמיים ושלוש, להיות בטוח שהחומר הזה שהוא הולך להזריק, זה בדיוק החומר המדויק והנכון שהחולה צריך לקבל. ואז מחטא את המקום, בודק שלא יהיה לכלוך, חיידקים, משהו לא טוב, במקום בו הוא עומד לתת את הזריקה, ותוך כדי הזריקה - המאוד נצרכת ומרפאת שהולכים לקבל - זה יגרום שמשהו נוסף ייכנס ויגרום לדבר לא כל כך טוב. לכן מחטאים את המקום, בודקים, לוקחים את המזרק, בודקים שהמינון מדויק, לא יותר מדי, לא פחות מדי, ואז מזריקים פנימה ושמים על זה משהו לעצור, איזה צמר גפן או משהו. כלומר, כך בדיוק צריך לתת גם ביקורת. אתה בא לתת ביקורת לילד או למשפחה או לכל מישהו שמעבירים עליו ביקורת, לתלמיד או מי שלא יהיה, תבדוק האם זה החומר המדויק שהוא צריך לקבל? לא להתבלבל ולתת חומר שהוא חריף מדי, הוא שונה, הוא לא ירפא את הילד, הוא רק יהרוס אותו, הוא רק ישרוף לו. הוא רק יזיק לו. לבדוק שהמינון מדויק, לא יותר מדי, לא פחות מדי, שלא יזיק, אלא שבאמת יועיל

לחטא את המקום, כי אם הילד עצוב או לא רגוע או לא מרגיש ביטחון מסיבות אחרות, בגלל חברים, בגלל אלף דברים אחרים, אם עכשיו הוא יקבל את הזריקה, היא יכולה תוך כדי להחדיר איזשהו חיידק אחר, למרות שהחומר הזה הוא חומר מצוין ומעולה ובמינון הנכון והילד צריך לקבל אותו, אבל אם האזור לא נקי, לא מחוטא, משהו אחר יכול להיכנס ורחמנא ליצלן להזיק. לחטא את המקום, לתת את המינון המדויק ולסגור. זו הדרך להעביר ביקורת נכונה

זו באמת הצורה של העברת הביקורת, אבל זה נובע מהלב. מה עומד מאחורי הרצון בביקורת? מה אנחנו באים ליצור בביקורת הזאת? הרבה פעמים לצערינו, אפשר לראות את זה בביקורת שהיא לא נכונה, זה "אמרתי לך". מה זה "אמרתי לך"? "אמרתי לך" זה שם כולל. לא צריך להגיד את שתי המילים הללו דווקא. זו בעצם אמירה: "אני חכם, אתה טיפש". "שים לב מה עשית, ואיזה דפוק אתה, והנה אני קולט, ואני מעליך, ומוריד אותך, ודורס אותך".

פרשת דברים

הרב דוד משה בלוי שליט"א

נכון? מה ביקורת כזאת עושה? מגדילה אותי. אני מרגיש טוב עם עצמי כי אני מבקר אותו ואני מראה כמה אני חכם לעומתו הטיפש. אם זאת המטרה של הביקורת, בסדר, זה מה שעשית. עכשיו אתה מרגיש טוב עם עצמך, יופי, תטפח לעצמך על השכם. "וואו, הורדתי אותו". חוכמה גדולה, הורדת ילד. מה בדיוק עשית פה? אבל אם המטרה היא לכנות את הילד הזה, להעמיד אותו, לתת לו כוחות, יש מקום לביקורת.

מוכיח אדם אחרי חן ומצא ממחליק לשון (משלי), זאת אומרת, יש ביקורת, וזה דבר טוב לבקר בן אדם, אבל כמו שאמרו חז"ל "תמיהני אם יש בדור הזה שידוע להוכיח" (ערכין), צריך לזה המון סבלנות והמון לב, וזה כמו לתת זריקה. צריך לדעת את המינון הנכון והכל. אבל כשבאים לתת ביקורת זה מלב אוהב. זה כי אני רוצה שהוא יגדל. כי אני רוצה שיהיה לו יותר טוב. "אוהב את הבריות ומקרבן לתורה". מהאהבה שלי אליו, מהרצון שיהיה לו הכי טוב בעולם, לכן אני מנסה להעלות אותו, לחנך אותו, להדריך אותו. וכשזה נאמר בצורה כזאת, זה נאמר בצורה אחרת. אין שום הקטנה של האדם. אין שום הקטנה של המבוגר. יש רק הגדלה שלו, העצמה שלו, נתינת כוח. כי יש לי מטרה, אני יודע לאן אני רוצה להגיע. אני רוצה להגיע לזה שהוא יהיה טוב יותר אחרי שהוא יקבל את הביקורת, ולא רע יותר אחרי שהוא יקבל את הביקורת. כי ביקורת שמקטינה אותו ומגדילה אותי, היא תגרום לו להיות יותר רע ולי להיות יותר מושחת, אבל אני ארגיש עם זה טוב. אבל כשאני רוצה שהוא יהיה יותר טוב, הוא באמת יהפוך להיות יותר טוב, הדרך לעשות את זה היא לתת לו את התחושה הנעימה, את התחושה הטובה.

הר"ן בדרשות כותב שזה מה שקורה פה בספר דברים עם משה רבינו. משה רבינו בא לעם ישראל, הוא רומז להם על הדברים הלא טובים שהם עשו, מתחיל ברמז, ואז בכל הפרשות הבאות, הוא בעצם אומר להם: שימו לב, אתם כל כך צדיקים, וכל כך טובים, והקב"ה כל כך אוהב אתכם, עד שפעם אחת אמרתי לכם "שמעו נא המורים" ודיברתי איתכם לא כראוי, לא האמנתי בכם מספיק - כמו שה'פנים יפות' וה'שפת אמת' ועוד מבארים, שזה היה החטא ב'מי מריבה', לא האמנתי כמה אתם טובים, "זהו לא יאמינו לי", הם 'מאמינים בני מאמינים' אומר הקב"ה למשה, אתה זה שלא מאמין בהם מספיק, אתה לא רואה כמה טוב יש בהם. פעם אחת נכשלתי בכבוד שלכם - והקב"ה לא מוכן לסלוח לי. אני מתפלל כל כך הרבה תפילות, ובכל זאת הקב"ה לא מוכן שאני אכנס לארץ ישראל. אומר הר"ן בדרשות, זו הביקורת והתוכחה שאומר משה רבינו לעם ישראל. הוא אומר, יש שתי דרכים לתת תוכחה; יש דרך להקטין את הבן אדם ולספר לו כמה הוא רע וכמה הוא גרוע, ואיזה מושחת הוא ואיזה מנוול הוא, וכמה הוא לא שווה וכמה הוא אפס וכמה לא ייצא ממנו כלום, ואף פעם לא חשבו שייצא ממנו משהו, ואף פעם לא אהבו אותו. זו דרך אחת להקטין אותו וזה לא מוביל לכלום. זה מוביל לאפס אחד גדול.

אבל יש דרך אחרת, אומר הר"ן, להגדיל את הבן אדם, לספר לו כמה הוא טוב, לספר לו כמה הוא מתוק, לספר לו כמה הוא קדוש, לספר לו כמה הוא צדיק. יכול להיות שהוא צריך קצת הדרכה איך להיות עוד יותר צדיק, איך להיות עוד יותר טוב, כי לטוב אין גבולות, ולספר לו כמה הקב"ה אוהב אותו, וכמה הקב"ה מרחם עליו, וכמה הקב"ה אכפת לו ממנו. ומשה רבינו, הגדול והקדוש הגדול

פרשת דברים

הרב דוד משה בלוי שליט"א

שבכל הנביאים, הקב"ה לא סולח לו כי הוא ביזה את בני ישראל. זה המסר של ספר דברים. כך אומר הר"ן בדרשות.

הרמב"ן גם כותב את זה מיד בתחילת ספר דברים. הוא אומר שבטרם התחיל משה לבאר את התורה הוא התחיל להוכיחם ולהזכיר להם עוונותיהם: "כמה ימרוהו במדבר, וכמה שהתנהג עמם הקב"ה במידת רחמים". שימו לב, זה מצד אחד כמה המרתם, וכמה הקב"ה התנהג איתכם במידת הרחמים. זאת אומרת, אין פה רק הזכרה של עבירות. אין פה לבוא ולהעביר את הביקורת: אתה לא בסדר, אתה עשית, כמה חטאת, כמה המרתם, כמה עשיתם. זה תמיד הולך ביחד: כמה המרתם, ובכל זאת כמה הקב"ה ריחם עליכם. כי לאיפה שאתה ומה שאתה ומה שעשית עדיין יש לקב"ה מקום ענק בלב בשבילך. הוא עדיין מתגעגע אליך, הוא עדיין אוהב אותך, הוא עדיין מחכה כל רגע שרק תחזור בתנועה הכי קטנה. זה המסר של ביקורת. זו הצורה של תוכחה.

ממשיך הרמב"ן: "זוהי להודיע חסדיו עמהם". כל הביקורת כאן, כל התוכחה, הוא מוכיחם ומזכיר עוונותיהם כמה ימרוהו במדבר - להודיע חסדיו עמהם. ועוד סיבה: "שיווכחו בדבריו שלא יחזירו לקלקולם פן יספו בכל חטאתם", שלא יחטאו עוד פעם, אז הוא מזהיר אותם. זאת אומרת, משה רבינו רוצה לראות אותם צדיקים, הוא רוצה לראות אותם טובים יותר, הוא רוצה באמת שהם יהיו קדושים, ולכן הוא גם מזכיר להם ומראה להם את העבירות. וכשזה בא ממקום כזה, של אני באמת רוצה שתהיה טוב, הצורה שהביקורת נאמרת, היא כל כך עדינה, היא כל כך מתוקה. כיף לשמוע את הביקורת הזאת. כי זו ביקורת שרוצה אותי, שרואה את הטוב שבי, שמחכה שאני אהיה עוד יותר גדול ועוד יותר טוב. מתוך כזה לב אוהב, כזה רצון שאני אצליח, זו ביקורת שמקבלים, וזה בא ביחד. אני ממשיך לשון הרמב"ן: "ולחזק ליבם", "ולחזק ליבם". זה לא הולך עם ההחלשה של הלב, זה בא עם חיזוק של הלב. "בהודיעו אותם כי במידת רחמים יתנהג עמהם לעולם", תוך כדי שהוא מזכיר להם את העבירות שלהם וכמה הם היו לא טובים, זה כדי שלא יחזרו לזה. "פן ייספו בכל חטאתם". רחמנא ליצלן. ימותו ח"ו. "ולחזק ליבם בהודיעו אותם", שמשה רבינו הודיע לבני ישראל, "כי במידת רחמים יתנהג עמהם לעולם".

תמיד, תמיד, תמיד, לעולם, הקב"ה יתנהג איתם במידת רחמים. "שלא יאמר אדם לא נוכל לרשת את הארץ, כי אין אדם אשר לא יחטא, ומיד תהיה מידת הדין מתוחה כנגדנו ונאבד". אם זה רק ביקורת, אז התגובה היא: אני לא מסוגל, אני מיואש, אין סיכוי, אני אף פעם לא אצליח. אז זהו, אז כאילו מראש הוא כבר לא מנסה אפילו. "ולכן הודיעם משה רבינו כי הקב"ה רחמן מלא רחמים, כי הסליחה והמחילה ממנו יתברך סיוע ועזר לבני אדם בעבודתו, וכעניין שאמר הכתוב 'כי עמך הסליחה למען תיוורא'". זאת הקדמת הרמב"ן לספר דברים. דברי תוכחה, דברי ביקורת, מהי התוכחה והביקורת? כן, יש פה גם הזכרה ברמו, ולפעמים גם קצת יותר גלוי, של מה בני ישראל עשו לא בסדר, מתוך מקום שהם יראו כמה רחמים הקב"ה נוהג עמהם. כי הנה חטאתם וטראו את התוצאה, טראו איך אתם חיים פה, ולהודיע חסדיו עמהם. להזכיר להם שלא יחטאו עוד פעם "פן יספו בכל חטאתם", כי אני דואג להם. אומר את זה משה רבינו. "ולחזק ליבם ולהודיעם שהוא נוהג

פרשת דברים

הרב דוד משה בלוי שליט"א

איתם במידת הרחמים לעולם, ושלא יפחדו שאולי הם ייכשלו והם לא יקבלו. לא, משה רבינו מודיע להם שהקב"ה רחמן מלא רחמים, והסליחה ומחילה ממנו יתברך וסיוע ועזר. תאמינו בקב"ה, תאמינו בטוב של עצמכם שהקב"ה רואה ומחכה לכם. ועם הכוח הזה, זאת הביקורת, זאת התוכחה שמולידה את הריח הטוב בנשמות ומרוממת אותם ומביאה אותם למצוא חן בעיני הקב"ה באמת מתוך דברי הביקורת. הקב"ה יעזרנו שנזכה לשמוע דברי ביקורת אמיתיים בצורה נכונה, ונזכה גם, כשיש לנו את התפקיד הזה, להעביר ביקורת מלב אוהב באמת, זריקה מדויקת כמו שצריך, שדברי התוכחה שלנו יגלו את האהבה של הקב"ה.

השם יעזרנו בגאולה שלמה.

פרשת דברים

הרב דוד משה בלוי שליט"א

שאלות מתוך פליאזוכ:

1. לפעמים צריך להעביר ביקורת. איזה משל משקף נאמנה את הזהירות המתבקשת מהמבקר כלפי המבוקר?

- א. קבלן הבונה בית.
- ב. רופא הנותן זריקה לחולה.
- ג. נהיגה בזמן ערפל.

2. באיזה אופן מוכיח משה רבינו את ישראל באמרו (בפרשת ואתחנן) וַיִּתְעַבֵּר ה' בִּי לְמַעַנְכֶם? (ע"פ דרשות הר"ן, דרוש תשיעי)

- א. הוא מראה להם עד כמה הם חשובים לפני ה', שמפני שלא דיבר אליהם כראוי, נענש.
- ב. הוא מייסר אותם על הרעה שגרמו לו.
- ג. הוא מסביר להם שמכיון שהוא לא נכנס לארץ ישראל, יהושע מתמנה תחתיו.

3. איזו מידה של הנהגת הקב"ה עם ברואיו מבליט משה רבינו בתוכחתו? (ע"פ רמב"ן)

- א. מידה כנגד מידה.
- ב. מידת הדין.
- ג. מידת הרחמים.

תשובות:

1. ב. 2. א. 3. ג.